

Yhteistä tekemistä ja tasavertaista vanhemmuutta

MLL:n Isä-hankkeen loppuraportti (RAY, 2010–2013)

SISÄLTÖ

JOHDANTO.....	3
1. HANKKEEN TAUSTALLA VAIKUTTANEET KESKEISET TARPEET	4
2. HANKKEEN KESKEISET TAVOITTEET JA TOIMINTAMUODOT	7
3. HANKKEEN TÄRKEIMMÄT TUOTOKSET	9
4. HANKKEEN KESKEISET TULOKSET	11
5. HANKKEEN KESKEISET VAIKUTUKSET	13
6. HANKKEEN ONGELMAT JA HAASTEET	15
7. PIIRIVETOINEN HANKETOIMINTA LUPAAVANA KÄYTÄNTÖNÄ.....	16
8. HANKKEEN TULOKSIEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN JUURRUTUS.....	18
9. HANKKEEN TULOSTEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN HYÖDYNTÄMINEN LAAJEMMIN	22
10. HANKKEEN KESKEISIN ANTI	22
LIITTEET.....	23

JOHDANTO

MLL:n Isä-hanke (2010–2013) on tuonut esille isyyden merkitystä ja tukenut tasavertaista vanhemmuutta. Hanketyötä on tehty yhteistyössä kolmella eri sektorilla MLL:n paikallisyhdistysten, kuntasektorin ammattihenkilöstön ja perheneuvolojen sekä puolustusvoimien kanssa. Hankkeen toiminta on ollut tavoitteellista ja tuloksellista. Toiminta on vahvistanut isyyden huomioonottamista MLL:n tuottamissa palveluissa. Yhteistyö kentällä on perustunut asiakastahojen ja paikallisyhdistysten kuulemiseen ja tarpeisiin.

Isä-hankkeen keskeisimpiä tuloksia ovat kehitetyt toimintamallit ja niiden perustaksi tuotettu materiaali. Hanke on tuottanut isille mahdollisuuksia omistautua yhdessäoloon lastensa kanssa, verkostoitua muiden isien kanssa ja saada vertaistukea. Järjestetty toiminta on ollut mielekästä ja vastannut hyvin niin lasten kuin isienkin toiveisiin. Hanketoiminnan käynnistäminen paikallisyhdistyksissä on tukenut toiminnan asiakaslähtöisyyttä, sillä yhdistysten kautta on päästy suoraan kiinni asiakasrajapintaan.

Tässä loppuraportissa on käytetty hyväksi koko hankkeen aikaisia materiaaleja jo hankesuunnittelusta lähtien. Lisäksi raportissa on suoria lainauksia Sosiaalikehitys Oy:n toteuttamasta loppuarvioinnista.

Erään toimintaan osallistuneen isän sanoin: *”Tukka takussa ja ketsuppia naamassa, mutta hauskaa oli!”*

Turussa maaliskuussa 2014

Juhani Rantanen
Päällikkö, MLL:n Isä-hanke

1. HANKKEEN TAUSTALLA VAIKUTTANEET KESKEISET TARPEET

Isä-hankkeen alkuperäisessä hankesuunnitelmassa kartoitettiin sitä, miksi erityistä Isä-hanketta tarvitaan. Siinä viitattiin mm. vuonna 2008 MLL:n teettämään laajaan nettikyselyyn isille. Isien viesteissä korostui isien vaikeus ottaa paikkansa tasavertaisena vanhempana. Kyselyn mukaan isät kokevat, että työelämä ei edelleenkään ole kovin perhemyönteinen. Isyyden haasteet nousivat pitkälti työelämän polarisoitumisesta ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeuksista. Isyyden haasteet nousivat myös isyyden monimuotoisuudesta. Vuonna 2008 lapsiperheistä oli kahden vanhemman perheitä 70 %, yksinhuoltajien perheitä 20 % ja uusperheitä 10 %.

Isät ovat monissa palveluissa näkymättömiä ja äänettämiä. MLL ei ole jäsentensä tai toimintaan osallistujien sukupuolen mukaan mitattuna koko perheen järjestö. MLL:n Lapsi- ja perhetoiminta on suurelta osin naisten suunnittelemaa ja toteuttamaa ja naiset siihen myös osallistuvat. MLL:n toiminnassa on äideille lukemattomia tapoja saada vertaistukea. Julkisissa palveluissakin äidit ovat tärkeässä roolissa, ja palvelut on usein suunniteltu ja sanoi- tettu heidän tarpeidensa mukaan. Vuosikausia on tiedostettu, että isien mukanaolo lapsiperheille suunnatuissa palveluissa on tärkeää. Myös MLL:n toiminnan vakavaksi heikkoudeksi on jo vuosikymmenen ajan nähty se, että toiminnassa ei ole löydetty laajasti sellaisia työmuotoja, jotka olisivat puhutelleet miehiä.

Isä-hanke kannusti aktiiviseen isyyteen

Isä-hankkeen luomille toimintamalleille oli siis olemassa selkeää tarvetta ja tilausta, sillä isyyteen liittyvät teemat ovat nousseet entistä

tärkeämmiksi nyky-yhteiskunnassa.

Yhdistyskentällä nähtiin tärkeäksi, että hanke tuo isyyden teemaa yleiseen keskusteluun, avaa aiheeseen erilaisia näkökulmia ja tuottaa tietoa tämän päivän isyydestä. Keskeistä oli tuottaa tietoa ja tarkastella kulttuurin muutosta, jossa monet miehet ovat saaneet riittävästi tilaa toimia tasavertaisena vanhempana perheessä, sekä osaltaan lisätä aktiivisuutta isä-toiminnassa. Hankkeen keskeisenä päämääränä voitiin nähdä yleinen keskustelun nostattaminen isyyden teemoista ja niiden pinnalla pitäminen.

Hankkeessa käynnistettiin uusia toimintamuotoja eri sektoreilla erilaisten yhteistyökumppaneiden kesken. Hankkeen kohteiksi oli valittu käytännön kannalta keskeisiä toimijoita.

Puolustusvoimatyössä nuoret miehet tavataan ensimmäisten parisuhteiden kynnyksellä, odotusajan- ja lastenneuvolassa kohdataan tuoreet isät ja MLL:n paikallisyhdistysten toiminnassa kohdennetaan toimintaa isille ja erikaisille lapsille MLL:n yhdistyskentällä. Keskeisin yhdistävä tekijä näissä toimintamuodoissa oli mahdollisuus päästä vaikuttamaan isyyteen ensimetreistä alkaen ja lasten eri ikävaiheissa.

Isä-lapsitoiminnalle todettiin suurta tarvetta

Isä-lapsitoiminnalle on olemassa selkeä tarve, sillä isyyden ja tasavertaisen vanhemmuuden tukeminen sekä isien ja lasten välisten suhteiden vahvistaminen nähdään tarpeelliseksi. MLL järjestönä haluaa myös profiloitua entistä vahvemmin koko perheen järjestönä, jossa isät löytävät paikkansa entistä paremmin. Tarpeisiin vastattiin luomalla isille vertaistuen ja -oppimisen mahdollisuuksia sekä lasten kanssa yhdessä tekemisen tilaisuuksia.

Hankkeen isä-lapsitoiminnassa on kehitetty monipuolisesti useita isä-lapsitoiminnan malleja, kuten leiritoimintaa, päiväretkiä, isä-lapsikerhoja sekä isä-lapsikahviloita hyvässä yhteistyössä

MLL:n paikallisyhdistysten kanssa. Yhdistyskentällä nähdään erityisen tärkeäksi, että juuri miehet tekevät isätyötä ja tuovat siihen oman leimansa. Onkin löydetty vapaaehtoisia isä toiminnan vetämiseen ja osallistujat ovat kiinnostuneita etenkin isille ja lapsille suunnatuista tapahtumista. Isä-lapsitoimintaan osallistuneet isät ovat antaneet runsaasti myönteistä palautetta järjestetystä toiminnasta. Yleisesti ottaen toiminta on vastannut hyvin sekä isien että lasten tarpeisiin.

Paikallisyhdistyksissä nähdään, että toiminnan tulee tarjota isille yhteistä tekemistä lasten kanssa miehille luontevalla tavalla, esimerkiksi kisailemalla tai luontoretkienmuodossa. Nähdään myös hyväksi, että isät osallistuisivat yhdistystoiminnan suunnitteluun. Isien omien arvioiden mukaan isä-lapsitoiminta on parantanut heidän vuorovaikutustaan lastensa kanssa. Isät kokevat myös saaneensa toiminnan kautta vertaistukea vanhemmuuteen ja ovat keskustelleet kasvatukseen liittyvistä asioista muiden vanhempien kanssa. Monet heistä arvioivat saaneensa lisää itseluottamusta isänä toimimiseen ja kokeneet, että toiminta on vaikuttanut myönteisellä tavalla parisuhteeseen.

Toiminnan laadun mittareiden luominen ja systemaattinen seuraaminen on tärkeä osa toiminnan juurruttamistyötä. Toiminnan haasteena on vapaaehtoisten isien löytäminen ja toiminnan jatkuvuuden turvaaminen, sillä isä-lapsitoiminta nojautuu vahvasti vapaaehtoistyöhön.

Isien osallistuminen perhevalmennukseen koettiin tärkeäksi

Hankkeessa on tehty yhteistyötä äitiys- ja lastenneuvoloiden ammattihenkilöstön kanssa. Tavoitteena oli vahvistaa isä tasavertaisia vanhempina, valmentaa neuvolan ammattilaisia huomioimaan isät neuvolatyössä ja kehittää

perhevalmennusta isien näkökulmasta. Erityisesti perhevalmennuksessa toteutettu isäryhmätoiminta on nähty neuvoloissa tervetulleeksi. Isien kesken voi syntyä keskustelua lapsensaamisesta ja parisuhdeasioista toisella tavalla kuin neuvolavastaanotolla terveydenhoitajan kanssa. Neuvolan terveydenhoitajat toivovat saavansa hankkeesta eväitä isäryhmien vetämiseen ja keskusteluihin isien kanssa vanhemmuuden kysymyksistä.

Isien huomioiminen on tärkeää, sillä läsnä oleva ja osallistuva isä on aina lapsen etu. Isyyteen sitoutuneen isän vaikutus lapsen kehitykselle on suuri. Professori Jouko Huttusen mukaan isien osallistuminen lasten hoitoon tasavertaisesti äitien kanssa vaikuttaa merkittävästi koko perheen hyvinvointiin. Isäksi tullessaan mies usein kiinnittää entistä enemmän huomiota myös omaan terveyteensä. Tasapuolisesti jaettu vastuu perheen yhteisistä asioista vahvistaa parisuhdetta.

Välineitä isän kohtaamiseen

Hankkeessa pilotoitiin koulutusta terveydenhoitajille, perhetyöntekijöille ja sosiaalityöntekijöille eli isä työssään kohtaaville ammattilaisille. Koulutus tarjoaa välineitä ja tietoa isien kohtaamiseen ja huomioimiseen päivittäisessä työssä. Se pohjautuu Isä-hankkeen Kainuun maakunta -kuntayhtymässä toteuttamaan kyselyyn. Kyselyyn vastasi 123 ammattilaista.

Yhteenvetoa tuloksista:

- Vastaajilla on tietoa riittävästi isän merkityksestä perheen hyvinvoinnille, mutta vähemmän tietoa isien yleisistä tuen tarpeista
- Useimmin vastaajista hankalalta tuntuu parisuhteesta keskusteleminen isän kanssa

- Isät eivät tunnu yhtä avoimilta kuin äidit eikä heidän ymmärtämisensä tunnu yhtä helpolta kuin äitien ymmärtäminen

Isän kohtaamiseen useimmiten vahvistavasti vaikuttavat tekijät kyselyn mukaan:

- kokemus (ikä ja työkokemus)
- korkea työmotivaatio
- riittäviksi koetut valmiudet isän kohtaamiseen
- isien kohtaaminen työssä päivittäin
- molempien vanhempien kohtaaminen enimmäkseen yhdessä
- oma isä osallistunut hoitamiseen lapsena
- perhesuhteiden muutoksen vaikutuksen kokeminen luontevana

Varusmiesten hyvinvoinnin ja elämönhallintavalmiuksien tukeminen

Puolustusvoimat ja Isä-hanke tekivät yhteistyötä, jonka tarkoituksena on vahvistaa varusmiesten hyvinvointia ja elämönhallintavalmiuksia. Tänä päivänä puhutaan paljon nuorten pahoinvoinnista ja syrjäytymisestä.

Puolustusvoimilla on merkittävä mahdollisuus olla omalta osaltaan tukemassa ja vahvistamassa varusmiesikäisten nuorten aikuisten jaksamista ja selviytymistä kohti hyvää aikuisuutta.

Puolustusvoimien ja MLL:n Isä-hankkeen yhteistyön aluksi toteutettiin kysely kolmessa yhteistyövaruskunnassa yhteensä yli 1500 varusmiehelle. Tulosten mukaan varusmiesten hyvinvointiin ja jaksamiseen palveluksessa vaikutti merkittävästi heidän näkemyksensä omasta itsestään, jolla kyselyssä tarkoitettiin heidän tyytyväisyyttä itseensä, itseluottamustaan ja elämönhallinnan tunnettaan. Kysely osoitti myös, että varusmiesten näkemys omasta itsestä, ihmissuhteet, palvelukseen sopeutuminen, ryhmäytyminen ja mieliala sekä kokemus kouluttajien toiminnasta ja palvelusajasta ovat kaikki yhteydessä toisiinsa.

Varusmiehiltä tiedusteltiin myös heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan liittyen parisuhteeseen:

Noin joka viidennen vastaajan mielestä oli ok, että sitoutuessaan parisuhteeseen menettää oman itsenäisyytensä ja että toisen menemisiä kontrolloidaan. Kuusi prosenttia vastaajista piti myös fyysisesti toiseen kiinni käymistä parisuhteeseen kuuluvana asiana. Kysyttäessä, millaisia kokemuksia varusmiehillä heidän omista parisuhteistaan oli ollut, ilmeni että kahdessa suhteessa kolmesta toisen menemisiä kontrolloitiin, joka toisessa suhteessa mitätöitiin ja nöyrytettiin ja joka kolmannessa suhteessa uhkailtiin, kiristettiin, määrättiin ja pakotettiin. Peräti joka neljännessä suhteessa toiseen käytiin fyysisesti kiinni ainakin joskus.

Kyselyn tulosten pohjalta kehitettiin toimintamalli, jossa varusmiehiä kohdataan palveluksen eri vaiheissa. Kohtaamisten tavoitteena on vahvistaa varusmiesten myönteistä näkemystä itsestään, herätellä heitä tiedostamaan yhteys oman toimintansa ja hyvinvointinsa välillä, tukea sosiaalisia suhteita sekä lisätä valmiuksia hyvään ja tasapainoiseen parisuhteeseen. Yhtenä toimintamallin osana on ollut myös varusmiesjohtajien valmentaminen uusien alokkaiden kohtaamiseen ja heidän huomioimiseensa yksilöinä unohtamatta kuitenkaan varusmieskoulutuksen perustehtävää, maanpuolustustaitojen oppimista.

2. HANKKEEN KESKEISET TAVOITTEET JA TOIMINTAMUODOT

Isä-hankkeen päätavoitteena oli luoda MLL:n valtakunnallisiin ohjelmiin pohjautuva isä-ohjelma, jonka avulla isät lapsen odotusajasta lähtien murrosikäisen nuoren isäksi asti saavat vertaistukea isänä olemiseen, malleja ja vahvistusta lapsen ja isän väliseen vuorovaikutukseen sekä eväitä tasavertaiseen perhe-elämään. Ohjelmaa toteutetaan MLL:n paikallisyhdistyksissä, neuvoloissa ja varuskunnissa. Ohjelman tuotokset ovat kaikkien halukkaiden tahojen käytettävissä.

Isä-ohjelma kytkeytyi kaikilta osiltaan MLL:n Suunta 2014 ohjelmaan, kolmivuotissuunnitelmaan vuosille 2009 – 2011, MLL:n Hyvinvointi- ja Kuntaohjelmaan sekä valtion ja kuntien kehittämisteemoihin ja -ohjelmiin kuten STM:n Kaste -ohjelmaan.

Isä-hankkeen alussa oli seuraavat osatavoitteet, jotka tukivat päätavoitetta:

1. Isät saavat MLL:n yhdistyksien toimesta vertaistukea isyyteensä toisilta samassa elämäntilanteessa olevilta isiltä lapsen odotusvaiheessa, pikkulapsivaiheessa, lapsen mennessä kouluun ja lapsen ollessa murrosikässä.
2. Isien ja lasten välistä vuorovaikutusta, kiintymyssuhdetta ja yhdessä puuhailua lisätään ja vahvistetaan MLL:n yhdistysten ylläpitämässä kerhotoiminnassa.
3. Isillä ja miehillä on mielekkäitä tapoja tehdä itse vapaaehtoistyötä MLL:n yhdistyksissä.
4. Isät on huomioitu neuvolan perhevalmennuksessa ja neuvoloilla on käytössään riittävästi ohjaustehtävään valmennettuja miehiä. Erityistä huomiota kiinnitetään passiivisten isien mukaan saamiseen.
5. Isien kohtaamiseen on saatavissa ammattihenkilöille suunnattua täydennyskoulutusta.
6. Varusmiehille on kehitetty isyyteen ja parisuhteeseen liittyvä koulutusohjelma.
7. Isäteema on nostettu yhteiskunnallisen keskustelun kohteeksi. Tällä on lisätty isien omaa

kiinnostusta perhevapaisiin, työyhteisöjen kiinnostusta isien huomioimiseen työn ja perheen yhteensovittamisessa, isien halua osallistua kehitettyihin toimintoihin ja isätyömuotojen vetovoimaisuutta.

Hankkeen alkupuolella koettiin kuitenkin tärkeäksi keskittää resurssit kolmeen kehittämisalueeseen, joiden avulla suurin osa tavoitelluista tuotoksista syntyy:

1. MLL:n paikallisyhdistyksien toteuttaman isälapsitoiminnan kehittäminen, tukeminen ja ohjaus
2. Perhevalmennuksien isäkertojen kehittäminen ja mallintaminen sekä ammattihenkilöstön valmiuksien kehittäminen vanhempien tasavertaisessa kohtaamisessa
3. Varusmiesten hyvinvoinnin tukeminen yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa

Kun hankkeen resursseja priorisoitiin, eivät kaikki hankesuunnitelmassa listatut tavoitellut tuotokset tulleet toteutumaan, ainakaan hankkeen aikana:

- Vertaistuen mallit, kuten murrosikäisten lasten isille suunnatut vertaistuen mallit eivät toteutuneet, koska niitä ei ole resurssipulan takia voitu riittävästi kokeilla, kehittää ja mallintaa.
- Isä/miespankki ei toteutunut, koska todettiin, että isät tulevat vapaaehtoistoimintaan toiminnan kautta ja haluavat tarkoin etukäteen tietää, mihin ja milloin sitoutuvat. Myöskään ko. pankin tarvekartoitusta ei ole hankkeen puitteissa koettu tarkoituksenmukaiseksi tehdä.

Isä-hankkeen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Hankkeen alkaessa toiminnalle asetettiin seitsemän tavoitetta. Seuraavassa on kuvattu tiivistetysti näiden tavoitteiden toteutumista:

Tavoite 1: Isät saavat MLL:n yhdistyksien toimesta vertaistukea

Hankkeessa on kehitetty toimintamuotoja (isä-lapsitoiminta, perhevalmennus), joissa isät saavat vertaistukea. Noin puolet toimintaan osallistuneista isistä kokee hyötynensä vertaistuesta. Toiminta ei kuitenkaan ole tavoittanut isän roolissa passiivisia isiä siinä määrin kuin alun perin oli tarkoitus.

Tavoite 2: Isien ja lasten välisen vuorovaikutuksen lisääminen kerhotoiminnan avulla MLL:n paikallisyhdistyksissä

Hankkeessa on kehitetty erilaisia isä-lapsitoiminnan muotoja, jotka tukevat isien ja lasten välistä vuorovaikutusta hyvin. Isät ovat olleet tyytyväisiä järjestettyyn toimintaan ja näkevät sen vastaavan myös lasten tarpeisiin. Keskeistä on, että toiminta on lisännyt lasten ja isien yhteistä aikaa ja toiminta on sen kaltaista, että isät omistautuvat lasten kanssa olemiseen. Isä-lapsitoiminnan toimintamuodot on mallinnettu ja niistä on tuotettu opaskirja. Toimintamuotoja on mahdollista levittää hyvin muihin yhdistyksiin. Hanke on lisännyt toimijoiden kokemusta isä-lapsitoiminnan järjestämisestä.

Tavoite 3: Isille ja miehille mielekkäitä tapoja tehdä vapaaehtoistyötä MLL:n yhdistyksissä

Hankkeen aikana on löydetty miehille ja isille mielekkäitä tapoja toimia MLL:n yhdistyksissä vapaaehtoisena. Tällaisia ovat olleet esim. leirit, kerhot ja retket. Haasteena on edelleen vapaaehtoisten isien löytäminen samoin kuin muidenkin vapaaehtoisten toimijoiden. MLL:n

perusorganisaation tuki tarjoaa tähän monenlaisia keinoja.

Tavoite 4: Isien (erityisesti passiivisten isien) huomiointi neuvolan perhevalmennuksessa

Isä-hankkeen toteuttamaa perhevalmennuksen isä-osuutta on suunniteltu kiinteässä yhteistyössä neuvoloiden kanssa ja toiminta on hyvin vastannut neuvoloiden odotuksiin ja palvelun kehittämistarpeisiin isien näkökulmasta. Neuvoloissa on halukkuutta jatkaa yhteistyötä, mikäli MLL:n suunnalta tähän on olemassa resursseja. Toiminta on tukenut hyvin isien vuorovaikutusta ja mahdollistanut vertaistuen saamisen. Neuvoloissa pyritään houkuttelemaan perhevalmennukseen isiä laajemmalla rintamalla, jolloin valmennus tavoittaisi entistä paremmin isyydessä eniten tukea tarvitsevia isiä.

Tavoite 5: Isien kohtaamiseen on saatavilla ammattihenkilöille suunnattua koulutusta

Ammattihenkilöille suunnattua koulutusta on järjestetty ja se on koettu onnistuneeksi ja tarpeelliseksi. Jatkossa koulutuksen järjestäminen vaatii panostamista, aktiivisuutta ja paneutumista MLL:n puolelta. Toimintamuotoja pyritään levittämään muihin piireihin vielä hankkeen loppuvaiheessa.

Tavoite 6: Varusmiehille koulutusohjelma

Koulutussisältö on keskittynyt parisuhteen tukemiseen ja simputtamisen ehkäisyyn. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen isyyttä ei ole nostettu keskeiseksi teemaksi varusmiesten kohdalla. Kehitetyt työkalut ja koulutuksen sisältö on otettu vastaan pääosin myönteisesti. MLL:n ja puolustusvoimien välillä ei ole rakentunut pysyvää yhteistyön muotoa, mutta hankkeen aikana tuotettua aineistoa sosiaalikirjastoirit hyödyntävät työssään.

Tavoite 7: Aihe yhteiskunnallisen keskustelun kohteena

Hankkeessa on laadittu tiedotteita, kirjoituksia ja on tuotettu materiaalia, joten teema on ollut esillä julkisuudessa. Lisäksi hankkeen tiedotuslehteä, Isä-lehteä on jaettu laajasti. Isä-teemaa nostettiin esille MLL:n jäsenlehdessä, Lapsemme – lehdessä, monin eri tavoin.

3. HANKKEEN TÄRKEIMMÄT TUOTOKSET

MLL:n isä -hanke rakennettiin elämäнкаariajattelun pohjalle. Hankkeessa paneuduttiin jo aikaan ennen isyyttä. Suurin osa nuorista miehistä kohdataan puolustusvoimissa ja siksi palvelusaika tarjoaa otollisen mahdollisuuden vahvistaa nuorten miesten hyvinvointia ja valmiuksia hyvään, tasapainoiseen parisuhteeseen ja isyyteen. Hankkeen puitteissa laadittiin koulutuskokonaisuus sekä varusmiehille että varusmiesten kouluttajille. Varusmiesten koulutuksella pyrittiin vahvistamaan varusmiesten myönteistä näkemystä omasta itsestään sekä tarjoamaan työkaluja hyvän parisuhteen vaalimiselle. Kouluttajilla on merkittävä rooli varusmiesten arjessa, joten on tärkeää, että he tiedostavat oman merkityksensä varusmiesten minäkuvan ja itseluottamuksen tukemisessa ja saavat siihen valmiuksia. Toisaalta kouluttajat ovat itsekin nuoria aikuisia, monet myös vanhempia, joten koulutuksella voidaan tukea ja vahvistaa myös heidän omaa hyvinvointiaan.

Isä-hanke työsti malleja, joilla voidaan tukea miehiä matkalla isyyteen. Odotusaikana isä usein keskittyy tukemaan ja auttamaan äitiä. Miehen omat tuntemukset ja kysymykset isäksi tulemisesta voivat jäädä taka-alalle, jolloin vasta lapsen syntymä tekee isyydestä konkreettista. On tärkeää, että neuvolassa isä huomioidaan jo odotusaikana. Isää pitää kuunnella ja antaa

hänelle mahdollisuus kertoa tuntemuksistaan sekä vertailla niitä toisten samassa tilanteessa olevien miesten kanssa. Isän on tärkeää sisäistää oma roolinsa tasavertaisena vanhempana jo ennen lapsen syntymää. Isä-hankkeen tavoitteena oli kehittää ammattihenkilöstön valmiuksia isän kohtaamiseen. Tarkoituksena oli tarjota uusia työtapoja tukea isyyttä ja tätä kautta vahvistaa isän ja lapsen vuorovaikutusta sekä koko perheen hyvinvointia. Hankkeen aikana kehitettiin yhdessä ammattihenkilöstön kanssa toimivia työprosesseja neuvolatyöhön ja perhevalmennukseen. Kehitystyö tapahtui kokemusoppimisena. Isätoiminnan ohjaaja toimi tarvittaessa työparina ammattihenkilön tai -ryhmän kanssa. Tämän yhteistyön tavoitteena oli tukea kuntien ja järjestöjen yhteistyötä sekä mahdollistaa erilaisten toimivien työtapojen mallinnus koko työkentän käyttöön. Lisäksi hankkeen aikana tuotettiin ammattihenkilöstölle ja ammattiin opiskeleville isyyteen ja isyyden kohtaamiseen liittyvää täydennyskoulutusta ja materiaaleja.

Leikki-ikäisille lapsille sekä heidän perheilleen Isähanke järjesti yhteistyössä MLL:n paikallisyhdistysten kanssa mm. puutyökerhoja, ulkoilutapahtumia, kalastusreissuja sekä isä-lapsileirejä. Toiminnan tarkoituksena oli tukea lapsen ja isän välistä vuorovaikutusta sekä kannustaa tasavertaiseen vanhemmuuteen. Toiminta oli kaikille avointa ja osaa toiminnasta vetävät isät itse omissa kunnissaan. Tulevaisuudessa pääosa toiminnasta tulee olemaan isien vetämää ja MLL:n työntekijöiden tehtävänä on tukea vapaaehtoisia vetäjiä, jakaa ideoita sekä levittää toimintamalleja uusille alueille. Vertaistukea tarjoavina työmuotoina toimivat esim. isä-lapsikahvilat sekä keskustelut muun toiminnan lomassa esim. leireillä ja kerhoissa.

Hankkeessa tuotetut materiaalit

- MLL:n piirivetoinen kumppanuushanketoiminta (MLL:n Isä-hanke 2014)
- Isä-hankkeen loppuarviointi (Sosiaalikehitys Oy, 2013)
- Isä-hankkeen väliarviointi (Sosiaalikehitys Oy, 2011)
- Vauvaperheiden isien näkemyksiä sosiaalisesta tuesta (Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen selvitys, 2012)
- ISÄ – lehti 1 (Isä-hankkeen tiedotuslehti 2012)
- ISÄ – lehti 2 (Isä-hankkeen tiedotuslehti 2013)
- Isä-lapsitoiminnan opas. (MLL:n Isä-hanke 2013)
- Opas perhevalmennuksien isäkokoontumisten ohjaajalle. – Raportti Kainuun perhevalmennusten yhteydessä kehitetyistä isäkokoontumisista. (MLL:n Isä-hanke 2013)
- Hyvinvointia ja arjenhallintaa varusmiehille. – Raportti Isä-hankkeen ja puolustusvoimien yhteistyöstä. (MLL:n Isä-hanke 2013)
- Varusmiesten kyselyn tulokset hyvinvoinnista ja palvelusajasta (MLL:n Isä-hanke 2013)
- Kainuun maakunta-kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille teetetyn kyselyn tulokset (MLL:n Isä-hanke 2012)

Hankkeessa kehitetyt toimintamallit

- MLL:n paikallisyhdistysten isä-lapsitoiminnan muodot (LIITE: Isätoiminnan opas)
- Perhevalmennuksen isäkokoontumiset (LIITE: Opas perhevalmennuksien isäkokoontumisten ohjaajille)
- Varusmiesten hyvinvointi- ja arjenhallintakoulutus (LIITE: Hyvinvointia ja arjenhallintaa varusmiehille)

Isä-hanke lukuina

Paikallisyhdistysten isä-lapsitoiminnan kehittämistyö:

- Mukana yli 40 MLL:n paikallisyhdistystä
- Osallistujia n. 21 000, joista isiä n. 7 000. (mm. kerhoja, tapahtumia, leirejä)

Isien kohtaaminen ammattityössä:

- Erilaisia koulutuksia ja perhevalmennusryhmiä yli 300, joissa osallistujia n. 6 700.
- Erityisenä kokeiluna avovankilan isä-ryhmä.

Yhteistyö Puolustusvoimien kanssa:

- Yhteistyövaruskuntia ovat Ilmavoimien Teknillinen Koulu, Satakunnan Lennosto, Pohjois-Karjalan Prikaati, Kainuun prikaati, Tikkakosken ilmasotakoulu ja Karjalan lennosto
- Järjestettiin n. 70 varusmiesten, varusmiesjohtajien ja henkilöstön koulutusta.
- Koulutuksiin osallistui n. 4 500 varusmiestä ja n. 440 henkilöstöön kuuluvaa
- Toteutettiin kysely 1 533 varusmiehelle hyvinvoinnista ja arjen hallinnasta

Yhteensä yli 32 000 osallistujaa.

4. HANKKEEN KESKEISET TULOKSET

Loppuarvioinnin toteutti Sosiaalikehitys Oy vuonna 2013. Sen keskeisiä arviointiteemoja ovat hanketyön toteutus, toimintamuotojen kehittäminen sekä toiminnan vaikutukset.

Loppuarviointi perustuu vuonna 2013 toteutettuihin haastatteluihin ja kyselyihin, aikaisemmin kerättyyn arviointiaineistoon, sekä hankkeen kokoamaan tietoon. Arvioinnissa on kerätty tietoa toimintaan osallistuneilta ja vapaaehtoisena toimivilta isiltä, yhteistyötahoilta puolustusvoimista, neuvoloista, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta sekä MLL:n yhdistyksistä, piireistä ja keskusjärjestöstä. Lisäksi arvioinnissa on huomioitu hankkeen aikana järjestetyissä hanketapaamisissa tuotettu arviointitieto.

Arvioinnissa toteutettiin vuonna 2013 yhteensä viisi sähköistä kyselyä, joihin vastasi 46 isä-lapsitoimintaan osallistunutta isää, 7 koulutukseen osallistunutta sosiaali- ja terveysalan ammattilaista sekä 65 yhdistysten, 6 piirien ja 3 keskusjärjestön edustajaa MLL:sta. Haastatteluita tehtiin loppuarviointia varten 7 isälle isä-lapsitoiminnasta, 3 isälle perhevalmennuksesta, 2 varusmiehelle ja 8:lle yhteistyötahojen edustajalle. Kyselyt toteutettiin verkkokyselyinä ja vastausprosentit olivat isäkyselyssä 22 %, yhdistyskyselyssä 38 % ja piirikyselyssä 55 %. Isä-kyselyssä vastauksia saatiin Varsinais-Suomesta 31, Hämeestä 7, Kainuusta 5 ja Kymestä 3.

Hankkeen kehittämisprosessien toteutuminen

Isä-hankkeen toteutus on edennyt hankkeen alkuvaiheessa laadittujen ja vuosittain täsmennettyjen suunnitelmien mukaisesti. Hankkeen sisäistä työnjakoa, koordinaatiota ja toimintaa on tarkasteltu matkan varrella muun muassa yhteisillä kehittämispäivillä. Hankkeen toteutuksessa on esiintynyt projektityölle

tyypillistä henkilöstönvaihdoksia, mutta niistä huolimatta hanketyötä on jatkettu sujuvasti. Projektipäällikönsä vaihtuminen ei ole aiheuttanut hankkeen toteuttamiseen merkittäviä ongelmia.

Hankkeen alkaessa riskitekijäksi nähtiin se, että uusi piirivetoinen tapa toteuttaa hanketta asettaa haasteita yhteistyölle, johtamiselle ja koordinaatiolle. Hankkeessa on kuitenkin onnistuttu luomaan selkeät pelisäännöt, luotu läpinäkyvä taloudenhoito ja toimivat raportointi- ja seurantakäytännöt. Myös tiedonkulku on ollut toimivaa. Hankkeessa on hyväksytty kumppanien erilaiset toimintatavat, mutta on luotu hankkeen päätöksenteolle ja toiminnalle selkeä rakenne.

Lähtökohtaisesti hankkeen aikana luodut toimintamuodot on mahdollista siirtää myös muihin piireihin ilman suuria muutoksia. Pilottipiireissä toteutettua kehittämistoimintaa on levitetty muihin piireihin niin, että on järjestetty levitystilaisuuksia toimintamallien esittelyyn ja koulutukseen. Uusien toimintamuotojen sisään ajaminen on pitkä prosessi, jossa hankkeen levitystyön myötä on päästy alkuun. Vasta ajan myötä hankkeen jälkeen on nähtävissä, kuinka levitystyö tuottaa tuloksia. Ilman pitkäjänteisempää levitystyötä on mahdollista, että toimintamuotojen jatkototeutus rajautuu pilottipiirien alueelle.

Isä-hankkeen tuotokset ovat onnistuneita suhteessa hanketoiminnan alussa asetettuihin tavoitteisiin. Yhteistyökumppanit (mm. neuvolat ja puolustusvoimat) ovat nähneet järjestövetoisesti kehitetyt toimintamallit ja niiden soveltuvuuden pääosin hyvinä. Keskeisenä haasteena on kuitenkin toimintamuotojen juurtuminen MLL:oon isä-lapsitoimintaa lukuun ottamatta.

Yhteistyö

Hankkeen sisäinen yhteistyö on toteutunut muun muassa yhteisten palaverien myötä. Yhteiset kehittämispäivät ovat vahvistaneet yhteistyötä piirien ja keskusjärjestön kesken. Ohjausryhmän näkemykset on otettu huomioon hanketoiminnassa.

Hankkeessa tehty yhteistyö kumppaneiden kanssa on ollut esimerkillistä. Toimintamuotoja on kehitetty kiinteässä vuorovaikutuksessa kohdeorganisaatioiden (kuntasektori ja puolustusvoimat) kanssa.

Yhteistyökumppaneiden näkemykset on otettu huomioon toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Hanketyöntekijöiden osaaminen on ollut yhteistyön ja toimintamuotojen hyvän toteutumisen kannalta keskeistä, sillä heihin on luotettu ja he ovat muodostaneet hyvän yhteyden MLL:n ja kohdeorganisaatioiden välille. Työhön sitoutuneiden hanketyöntekijöiden toimintaa on myös kiiteltu laajasti.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa viriteltiin yhteistyötä muiden lastensuojelujärjestöjen kanssa, mutta hanketyön edetessä yhteistyötä ei ole toteutettu suunnitelmien mukaisesti. Suhde muiden hankkeisiin on ollut osin ongelmallinen, sillä esimerkiksi MLL:n Vahvuutta vanhemmuuteen – hanke on toiminut osin samalla toimintakentällä, eikä mahdollista synergiaa ole pystytty hyödyntämään täysmääräisesti.

Isä-lapsitoiminta

Isä-hanke on tehnyt arvokasta työtä MLL:n yhdistyskentällä isä-lapsitoiminnan edistämiseksi. Isä-hanke on kehittänyt isä-lapsitoimintaa neljän hankepiirin alueella eri puolilla maata painottuen Varsinais-Suomeen. Isä-hanke on tarjonnut uusia ideoita, tuottanut opasvihkon ja jakanut käytännön neuvoja ja apua isä-lapsitoiminnan

käynnistämiseen, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Isäohjaajat ovat toimineet paikoitellen isä-lapsitoiminnan vetäjinäkin esimerkiksi leireillä. Etenkin Varsinais-Suomen piirissä Isä-hanke on edistänyt isälapsitoiminnan kehittämistä yhdistyksissä, välittänyt uusia ideoita ja tarjonnut käytännön ohjeita yhdistysten toiminnan tueksi.

Isä-hankkeessa järjestetty isä-lapsitoiminta on ollut isien näkökulmasta hyvin antoisaa. Isille tehdyn kyselyn mukaan toiminta on vastannut hyvin sekä lasten että isien odotuksiin (kuvio 2). Kaikki toimintamuodot, niin retket, leirit, isä-lapsikerho kuin -kahvilatoimintakin, saavat niihin osallistuneilta isiltä kiitettävän arvosanan. Erityisen onnistuneeksi isä-lapsitoiminnassa nähdään toiminnan rakentaminen lasten lähtökohdista, heidän tarpeitaan ja toiveitaan huomioiden sekä vallitseva leppoisa ja rento ilmapiiri.

Tärkeimmäksi asiaksi isät nostavat MLL:n järjestämässä toiminnassa kiireettömän, leppoisan yhdessäolon oman lapsen kanssa. Isä-lapsitoiminnan kautta halutaan kokea uusia asioita, jotain arjesta poikkeavaa. Osa isistä kokee tärkeäksi, että toiminta on ohjattua, kun taas osa isistä ei pidä ohjasta keskeisenä asiana. Usein riittää jo se, että järjestetään puitteita isien ja lasten mukavaan yhdessäoloon ja yhteiseen toimintaan.

Ammattihenkilöstökoulutus

Isä-hanke on tukenut isien huomioonottamista tasavertaisina vanhempina sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Alan henkilöstölle on järjestetty isien kohtaamiseen koulutusta, joka on nähty hyvin tarpeellisena ja onnistuneena. Osallistujat ovat kokeneet koulutuksessa erityisen antoisaksi aktiivisen vuorovaikutuksen moniammatillisessa osallistujajoukossa ja käytännön kokemusten jakamisen asiakastyöstä.

Koulutus on perustunut kouluttajien hyvään ammattitaitoon sekä mielenkiintoa herättäneeseen aihepiiriin alustukseen ja koulutusmateriaaliin. Koulutuksen toteutukseen, asiasisältöön ja hyötyyn on suhtauduttu lähes kauttaaltaan positiivisesti. Pilotoinnin kautta on saatu kokemusta koulutuksen aikataulutuksen kehittämiseen.

Koulutusmallin sisältämää ammattihenkilöstökyselyä voidaan jatkossa hyödyntää MLL:n valtakunnallisen Vahvuutta vanhemmuuteen -hankkeen koulutuksessa, jonka koulutusmalli pohjautuu mentalisaatioteoriaan, samoin kuin Isä-hankkeen ammattihenkilöstön koulutusmalli.

Perhevalmennus

Isä-hanke on tukenut onnistuneesti isyyden entistä vahvempaa huomioonottamista myös perheneuvolatyössä. Toiminnan tuloksena on saatu luotua toimiva perhevalmennuksen isäkertojen toimintamalli tiiviissä yhteistyössä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa. MLL:n keskusjärjestö on osallistunut MLL:n järjestämän perhevalmennuksen isäkertojen oppaan kokoamiseen. Toimintamalli on hyödynnettävissä MLL:n piireissä valtakunnallisesti.

Puolustusvoimayhteistyö

Isä-hanke on tehnyt merkittävän pelinavauksen puolustusvoimien kanssa toteutetussa yhteistyössä varusmiesten parisuhteiden ja hyvän palvelusajan tukemiseksi. Hanke on toiminut hyvässä yhteistyössä puolustusvoimien kanssa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. MLL:n kouluttajien taidot ja koulutussisältö ovat vastanneet puolustusvoimien odotuksiin, ja

varuskunnissa ollaan oltu tyytyväisiä yhteistyöhön.

Puolustusvoimien sosiaalikuraattorit ovat saaneet toiminnan seurauksena käyttöönsä työkaluja ja malleja, joiden avulla varusmiesten kanssa voidaan ottaa puheeksi parisuhteeseen liittyviä asioita. Koulutuksen avulla nuorille on saatu vahvistettua ”kaveria ei jätetä” – ajattelua. Muutaman tunnin koulutuksella ei sinänsä suuria vaikutuksia saada aikaan, mutta koulutuksella pystytään herättelemään niitä, joilla asiat ovat vielä hyvällä mallilla – he ehkä saavat kipinän pitää asiat jatkossakin kunnossa.

5. HANKKEEN KESKEISET VAIKUTUKSET

Isä-lapsitoiminnan vaikutukset

Toiminta tuo virkistystä isien ja lasten elämään sekä irrottaa arjen askareista ja muista ajanvietteistä. Isä-lapsitoiminta on lisännyt isien ja lasten yhdessä viettämää aikaa ja tarjonnut heille mielekästä yhteistä tekemistä ja keskustelunaiheita. Esimerkiksi leirit tuovat isille ja lapsille tärkeää vastapainoa kiireiseen ja työntäyteiseen elämään.

Kyselyn mukaan puolet isistä kokee saaneensa tukea isänä toimimiseen. Yhdessä muiden isien kanssa toimiessa 40 % isistä kokee saaneensa myös käytännön malleja erilaisiin tilanteisiin lapsen kanssa. Samassa elämäntilanteessa olevat isät löytävät yhteisiä keskustelunaiheita ja voivat jakaa tunteuksiaan perheen arjesta. Isien arvioiden mukaan myös perheenäidit näkevät hyväksi isille ja lapsille järjestetyn toiminnan. Isien ja lasten virkistymisen voi vahvistaa koko perheen hyvinvointia ja antaa perheenäideille omaa aikaa.

Isä-lapsitoiminta tukee isien ja perheiden verkostoitumista, sillä sen parissa tavataan vanhoja tuttuja, ja myös uusien isien ja lasten on yleensä helppo osallistua joukkoon yhteisen

toiminnan kautta. Kyselyn mukaan puolet isistä ja lapsista on löytänyt toiminnan kautta uusia kavereita ja osa heistä on yhteyksissä toisiinsa myös muulloin vapaa-aikana. Isä-lapsitoiminta tarjoaa lapsille myös mahdollisuuksia saada tottumusta ryhmätoimintaan.

Ammattihenkilöstökoulutuksen vaikutukset

Ammattihenkilöstö on kokenut saaneensa koulutuksesta käytännön hyötyä. Asiakastyössä on herätty huomioimaan isiä entistä tasavertaisemmin äitien rinnalla. Koulutus on tarjonnut konkreettisia välineitä vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja kehittämiseksi isien kanssa. Teemat ovat jossain määrin myös herättäneet keskustelua työyhteisöissä koulutuksen jälkeen, jolloin se on hyödyttänyt laajempaakin henkilöstöjoukkoa. Isä-hankkeessa on luotu toimiva koulutuspaketti, jota MLL:n piirit voivat tarjota edelleen kunnille ja kuntayhtymille.

MLL:n piireille suunnatussa kyselyssä selvisi, että ammattihenkilöstön koulutukseen panostaminen koetaan tärkeäksi. Lisäksi useissa piireissä on sitouduttu koulutuksen järjestämiseen, mutta tämä vaatii käytännössä työntekijöiden kouluttamista ja osaamista sekä lisää työntekijäresursseja.

Kehitetty ammattihenkilöstön koulutusmalli isien kohtaamiseen tasavertaisena vanhempana on kehitetty ja koettu hyväksi Kainuussa. Kainuun piiri voi edelleen toteuttaa ammattihenkilöstön koulutusta Isä-hankkeessa kehitetyn mallin mukaan ja levittää mallia muissakin piireissä toteutettavaksi. Ammattihenkilöstökoulutus voi jatkua kunnille ja kuntayhtymille myytävänä palveluna. Hanketyön päättyessä koulutukseen ei ole suoraan osoitettuja resursseja.

Perhevalmennuksien isäkertojen vaikutukset

Perheneuvolan yhteistyötahot ja osallistuneet isät näkevät perhevalmennuksen toimintamallissa tärkeäksi sen, että isäkertojen vetäjänä toimii isä, jolla on tottumusta puhua tunteista ja vetää ryhmäkeskustelua. Miesten kesken ja vetäjän omien isäkokemusten kautta ryhmäkeskusteluihin saadaan erilaista ulottuvuutta kuin naispuolisten terveydenhoitajien vetämänä. Isät ovat kokeneet antoisaksi keskustelut isäksi tulemisesta ja isyyden merkityksestä perheessä. Isäkerroilla on onnistuttu herättelemään isiä pohtimaan parisuhteeseen ja isyyteen liittyviä asioita. He ovat saaneet itseluottamusta ja löytäneet käytännön tapoja toimia isänä ja puolisona perheessä. Perhevalmennuksen isäkerrat ovat myös parantaneet isän ja äidin vuorovaikutusta ja keskinäistä tukea vanhempana olemiseen. Perhevalmennuksen isäkerrat tukevat tasavertaista vanhemmuutta perheissä.

Puolustusvoimayhteistyön vaikutukset

Koulutukset ovat avanneet varusmiehille uusia näkökulmia ihmissuhteisiin ja elämänhallintaan. Monet varusmiehet ovat kokeneet hyväksi pohtia omaan elämään ja ihmissuhteisiin liittyviä asioita yhdessä ikätovereidensa ja samanlaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. Käsitellyt teemat on koettu kiinnostaviksi ja ajattelua herätteleviksi. Koulutuspäivä on koettu erilaiseksi normaaliin varusmiesten päivään verrattuna ja tuonut jossain määrin virkistävää vaihteluakin palvelusaikaan.

Varusmieskouluttajien tilaisuuksissa on korostettu toisten huomiointia sekä simputuksen ja kiusaamisen ehkäisemistä. Varusmiesjohtajien mukaan koulutus on ollut tarpeellista, hyödyllistä ja muuta koulutusta hyvin täydentävää. Oppitunnin sisältöä on pidetty ajankohtaisena ja siellä on käsitelty sellaisia asioita, joita osa

varusmiehistä on pohtinut jo ennen armeijaan tuloa. Koulutus on herättänyt varusmiesjohtajissa uusia ajatuksia. Lähestymistapa koulutukseen on onnistunut: kouluttajien osaamista on kiiteltu ja oppitunnin keskustelevalta ote on koettu toimivaksi.

Varusmiesjohtajat ovat oppitunnin jälkeenkin keskustelleet keskenään koulutuksen teemoista. Erään varusmiesjohtajan mukaan ryhmässä oli keskusteltu siitä, että omana alokasaikana koettua simputusta ei lähdetä toistamaan, vaan asiat tehdään jatkossa omalla tavalla ja kaikkia kohdellaan tasapuolisesti. Toisen varusmiesjohtajan mukaan koulutus on haastanut miettimään, mitkä tekijät rakentavat hyvää ilmapiiriä ja ryhmähenkeä.

6. HANKKEEN ONGELMAT JA HAASTEET

Hankkeen aikana koettiin monenlaisia haasteita, jotka haastoivat hanketiimin ja ohjausryhmän pohtimaan ratkaisuja. Haasteista pyrittiin kuitenkin oppimaan ja niitä tuotiin avoimesti esille:

- Työntekijöiden vaihtuminen; etenkin päällikön vaihtuminen kesken hanketyön aiheuttaa pakostakin hetkellisen sekavan tilan kehittämistyöhön ja koko hankeorganisaation toimivuuteen
- Tutkimustyön linkittäminen itse hankkeen kehittämistyöhön vaatii paljon soveltamista. Vaarana on että hyväkin tutkimustyö ei välttämättä kohtaa ruohonjuuritason työtä. Jos hankkeessa on resurssi tehdä myös tutkimusyhteistyötä, pitää huomioida tarkasti tutkimustyön hyödynnettävyys jo hankeajalle.
- Jos kehittämistyö linkittyy teoriatasolla liiton valtakunnalliseen toimintaan tai hankkeeseen, on tärkeää tehdä keskusjärjestön kanssa tiivistä etukäteissuunnittelua siitä, kuka keskusjärjestössä on yhteyshenkilönä asiassa ja miten asiassa menetellään. Roolit, vastuut

ja työskentely pitää olla selkeät kummallakin osapuolella.

- Kullakin kehittämisalueella hankkeen alussa pitää luoda vielä tarkemmat tavoitteet. Ja erityisesti siitä, miten dokumentoidaan tehty kehittämistyö, vaikka se olisi kokeellista ja epäonnistunutkin.
- Olisi hyvä pyrkiä siihen, että kaikkien hankkeen ohjaajien työsopimukset, työehdot ja palkkaus ovat samankaltaiset, vaikka työnantajana toimivatkin eri MLL:n piirit.
- Ohjaajien rekrytoinnissa tulee huomioida ennen kaikkea osaaminen, ei voida liiaksi painottaa sukupuolta. Kokemuksen mukaan isätoiminnan ohjaajana voi menestyksekkäästi toimia myös nainen. Silloin tulee myös testattua sitä, mitä pitää ottaa huomioon kun toimitaan isien kanssa.
- Paikallisten ohjausryhmien roolia tulisi täsmentää, jotta niistä saatava tietotaito siirtyisi hallitummin hankkeen kehittämistyöhön. Kokoonpano, tavoite ja tapaamisten tiheys tulisi miettiä tarkkaan, jotta paikallisten ohjausryhmien olemassaolo olisi tarkoituksenmukainen hanketyössä.
- Puolustusvoimat yhteistyökumppanina hankkeessa aiheutti haasteita, koska se organisaationa on massiivinen. Pääesikunnan lisäksi ovat eri aselajit, niiden alla omat esikunnat ja sotilasläänit sekä vasta niiden alla eri varuskunnat ja yksiköt. Jokaisella on omat komentajansa, joten hierarkiaa paljon ja se on määrittävässä osassa, kun ajatellaan esim. hankeviestintää. Yhteyshenkilöiden tulisi olla sellaisia, joilla on valtaa ja vastuuta tarkoituksenmukaisesti ja jotka ovat hankkeen kehittämistoiminnan kannalta oleellisista yksiköistä. Haasteeksi muodostui se, että yhteistyövaruskunnissa tehty kehittämistyö levittyi valtakunnallisesti eri varuskuntiin ainoastaan siviilipuolella eli sosiaalikirjuriin toimesta. Sotilaspuolella olisi siihen tarvittu ylimmän tason käskytyks.
- Hankesuunnittelun aikana tehtiin monia yhteistyösopimuksia eri järjestöjen kanssa. Kun hankkeen kehittämistyö alkoi, ei löytynyt kuitenkaan luontevia yhteistyön muotoja, jotka olisivat tukeneet tavoitteiden saavuttamista. Lukuisat yhteistyökumppanit eivät välttämättä tue hanketyötä, vaan voivat

pahimmillaan viedä hanketyötä väärille raiteille. Tulisikin tarkkaan määritellä yhteistyön merkitys ja tavoite sekä sen vastikkeellisuus.

- Hankkeen viestinnän vastuu tulee olla hankepäälliköllä, mutta haasteena on hankepiirien oma viestintä. Kun piireillä ovat omat kehittämisalueensa, tulee heille helposti autonomia myös tiedottaa omalla alueellaan siitä. Vaikka hankkeessa tehdään viestintäsuunnitelma, pitää korostaa sitä, että kehittämisalueittain tulee suunnitella ja toteuttaa viestintä niin, että päällikkö tietää kaikesta tiedottamisesta etukäteen. päällikkö puolestaan vastaa siitä, että tarvittava tieto kulkee keskusjärjestön viestinnästä vastaaville.

7. PIIRIVETOINEN HANKETOIMINTA LUPAAVANA KÄYTÄNTÖNÄ

Isä-hankkeen kokemuksen perusteella voidaan esittää, että piirivetoinen hanketoiminta tuo tietyiltä osin selkeää lisäarvoa verrattuna keskusjärjestövetoiseen toimintaan. Piireissä on parempi paikallistason tuntemus ja läheisempi suhde alueen paikallisyhdistyksiin. Lisäksi piirivetoinen hanketoiminta mahdollistaa piirien välisen yhteistyön ja toiminnan tuntemuksen lisääntymisen. Isä-hankkeen jälkeen jatkossa on helpompi toteuttaa piirivetoista hanketta.

Piirivetoisen toiminnan yleisenä haasteena on, että yhden piirin alueella toteutettu toiminta ei välttämättä sovellu muiden piirien toimintakulttuuriin ja toiminta voi jäädä paikalliseksi, mutta tämän tyyppinen ongelma ei ole tullut esiin Isä-hankkeessa, koska mukana oli erilaisia piirejä. Keskeiseksi piirivetoisen hanketoiminnan haasteeksi saattaa tosin nousta, ettei hankkeessa kehitetty toimintamalli etene liiton strategiatasolle. Keskusjärjestövetoiseen hankkeen etuna on, että toimintaa voidaan lähtökohtaisesti kehittää sopimaan suoraan liiton strategiaan ja toisaalta keskusjärjestö voi koordinoita ja levittää toimintaa tehokkaammin

eri piireihin. (LIITE: MLL:n piirivetoinen kumppanuushanketoiminta)

Hanketiimin yhteistyö

Piirivetoisissa, useiden piirien alueilla toteutettavissa hankkeissa ohjausryhmän tulee yhdessä keskustella avoimesti ja määritellä hanketoimijoiden tavoitteet ja tehtävät. Hankkeen alkuvaiheessa on hyvä järjestää hanketoimijoiden ja ohjausryhmän kesken useita yhteisiä tapaamisia ja työkokouksia hankkeen tavoitteiden täsmentämiseen ja työn suunnitteluun. Yhteisissä työkokouksissa kannattaa sopia heti hankkeen alkuvaiheessa yhteisistä linjauksista ja käytännöistä sekä määritellä työntekijöiden toimenkuvat, vastuut ja vapaudet. Samalla työkokoukset vahvistavat hanketiimin yhteistyötä eri toimintamuotojen työstämisessä ja toteuttamisessa.

Hanketoimijoiden kesken on hyvä luoda mahdollisuudet työparityöskentelyyn. Yhtenäinen työnkuva hanketyöntekijöiden kesken mahdollistaa syvällisen yhteistyön ja selkeät yhteiset tavoitteet. Hankkeessa on hyvä luoda käytännön yhteistyötä myös hanketyöntekijöiden ja piirin muiden työntekijöiden kesken. Näin hanketoiminta tulee tutuksi piirin työntekijöille, he oppivat ymmärtämään hanketyön merkityksen ja molemmat osapuolet löytävät yhteisen tahtotilan ja tavoitteet. Yhteistyö piirissä on tärkeää hanketoiminnan juurtumisen kannalta.

Isä-hankkeessa järjestetyt hanketiimin omat ja ohjausryhmän kanssa yhteiset työpäivät ovat olleet hyödyllisiä. Etenkin hankkeen alkuvaiheessa on hyvä järjestää useita yhteisiä työpäiviä. Isä-hankkeessa ohjausryhmän nähdään toimineen avoimesti, mikä on selkeyttänyt yhteisten linjausten tekemistä. Puolustusvoimayhteistyössä ja isä-lapsitoiminnassa toteutettu työparityöskentely

on koettu toimivaksi. Työparityöskentelyä olisi voitu järjestää ja tehdä vielä enemmän.

Asiakaslähtöisyys

Isä-hankkeessa kaikki toimintamallit on luotu asiakkaita kuunnellen ja kunnioittaen, asiakkaiden toiveiden mukaisesti.

Hanketyöntekijöiden rekrytoiminen MLL:n ulkopuolelta on voinut osaltaan tukea asiakaslähtöisyyttä. Näin toiminnassa ei ole rajauduttu toimimaan olemassa olevien rakenteiden rajoissa ja hanketyöntekijä on voinut omistautua enemmän hanketyöhön muun MLL:n työn sijasta.

Hanketoiminnan käynnistäminen pilottiyhdistyksissä tukee toiminnan asiakaslähtöisyyttä: pilottiyhdistysten kautta päästään suoraan kiinni asiakasrajapintaan. Isä-hankkeen pilottiyhdistyksissä on ollut hyvä valmius toiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen.

Hanketyöntekijät tarvitsevat selkeitä ohjeita ja reunaehtoja toimiakseen MLL:n linjauksen mukaan. Näissä rajoissa voidaan luottaa työntekijöihin ja heidän vastuunottoonsa MLL:n brandyn toteuttamisessa. MLL:n rakenteet eivät saa liikaa kangistaa hanketyötä. Tästä näkökulmasta on hyvä kehittää itsearviointia hankkeissa.

Tiedottaminen ja viestintä

Hankkeen alkuvaiheessa on hyvä laatia selkeä suunnitelma tiedottamiseen ja viestintään. Suunnitelman mukaisesti työntekijöitä tulee ohjeistaa tiedottamisen ja viestinnän toteuttamisesta ja aikatauluista. Isä-hankkeessa tiedotus- ja viestintäsuunnitelma olisi voinut olla täsmällisempi.

Yhteistyön kehittämiseen hanketiimin kesken on hyvä panostaa heti hankkeen alkuvaiheesta alkaen. Lisäksi yleisempään tiedonvälitykseen voidaan sopia viikoittaisia palavereita, esimerkiksi Isä-hankkeessa on toteutettu viikoittaisia Skype-palavereita, mikä on edistänyt hyvin tiedonkulkua.

Taloudenhoito ja raportointi

Isä-hankkeen piirikohtainen resursointi on toteutunut ohjausryhmän näkökulmasta hyvin. Toteutusta on tukenut hyvä asiantuntemus hanketta vetävässä piirissä ja avoin keskustelu. Rahoittajalle tarvittavat tiedot ovat täsmentyneet hankkeen aikana, mikä on edistänyt raportoinnin toteuttamista.

Koordinaatio ja johtaminen

Piireissä toteutettavassa hankkeessa on nähty toimivaksi koordinaation malli, jossa piirin toiminnanjohtaja toimii hanketyöntekijän esimiehenä päätösasioissa ja päivittäisessä johtamisessa ja hankekoordinaattori toimii hanketyön ohjaajana. Piirien esimiehet toimivat hankkeen ohjausryhmän jäseninä, jolloin hankkeen ohjaukseen on saatu erilaisten piirien toimintaympäristön tuntemusta. Koordinaattorin työssä on nähty hyväksi MLL:n organisaation ja toimintakentän vahva tuntemus. Toisaalta MLL:n ulkopuolelta tuleva koordinaattori voi tuoda mukanaan uusia näkökulmia. Hanketoiminta tulee sitouttaa piirissä tehtävään työhön, joten hankkeeseen on hyvä varata myös piirityöntekijän resursseja.

Piirivetoisen hanketoiminnan tulee kytkeytyä MLL:n keskusjärjestöön. Käytännössä keskusjärjestössä tulee olla nimetty yhteyshenkilö hankkeelle, joka osallistuu hankkeen valmistelutyöhön. Isä-hankkeessa

tiedottaminen ja viestintä keskusjärjestön suuntaan on nähty keskusjärjestössä onnistuneeksi.

Ohjausryhmän rooli

Hankkeen linjauksista on hyvä keskustella hanketiimin ja ohjausryhmän kesken ennen päätöksentekoa. Isä-hankkeessa toteutettujen ohjausryhmän ja hanketiimin yhteisten työpäivien kautta hanketiimi kokee tullessa kuulluksi ja voineensa vaikuttaa ohjausryhmän päätöksiin. Hanketiimin näkemykset eivät välttämättä välittyisi ohjausryhmälle yhtä hyvin koordinaattorin välittämänä kuin hanketiimin kertomana. Ohjausryhmän linjaamat asiat on hyvä käsitellä hankepiireissä toiminnanjohtajien kautta ja näin varmistaa tiedonvälittyminen hanketyöntekijöille ja sovittujen asioiden toteuttaminen hanketyössä. Hanketyöntekijöiden voi olla hyvä myös osallistua vuorotellen ohjausryhmän kokouksiin, jolloin he voivat saada ohjausryhmältä sisällöllistä tukea kehittämisalueiden eteenpäin viemiseen. Ohjausryhmän kokouksia voidaan toteuttaa verkon välityksellä, mutta luovan hanketoiminnan kehittämisen kannalta on hyvä järjestää kokouksia myös tapaamalla kasvokkain.

8. HANKKEEN TULOKSIEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN JUURRUTUS

Hankkeen viimeisenä vuonna keskityttiin kehitettyjen työmuotojen levittämiseen ja niiden juurruttamiseen. Tämä otettiin huomioon mm. siinä, että isätoiminnan ohjaajien tavoitteet ja toimenpiteet muutettiin kehittämistyöstä viimeiseksi hankevuodeksi levittämisen- ja juurruttamistyöksi. Lisäksi tämä huomioitiin talousarviossa mm. suurempina matkakuluina. Levitystyöstä tehtiin erillinen suunnitelma, jotta

mahdollisimman laaja valtakunnallinen ulottuvuus olisi mahdollista. Jokaisessa hankepiirissä aktiivinen työmuotojen liittäminen keskusjärjestön, piirien ja yhdistysten perustyöhön jatkui. Hanketyöntekijät toimivat kummeina lähipiireille, jotta mahdollisimman laajasti ympäri Suomen saadaan kehitetyt toimintamuodot hyödynnettäviksi. Näin voidaan antaa konsultaatiota tai kouluttaa muihin piireihin uusien työmuotojen osajia ja tukea piirien pyrkimyksiä toimia jatkossa mm. paikallisyhdistysten isätoiminnan tukena ja ohjaajana. Viimeisen vuoden levitystyön mahdollisti se, että toimintojen kuvaukset ja erilaiset oppaat viimeisteltiin ajoissa ja niiden avulla tieto ja kokemus pyrittiin välittämään tuleville toimijoille. Merkittävässä roolissa olivat ohjaajien jalkautuminen, konsultointi ja kannustus toiminnan jatkamiseksi tai aloittamiseksi.

MLL:n keskusjärjestön kanssa tehdyn yhteisen viestintä- ja vaikuttamissuunnitelman avulla pyrittiin tiedottamaan suunnitellusti ja koordinoitusti isyydestä, Isä-hankkeesta ja kehitetyistä toimintamuodoista.

Uusien työmuotojen juurtumista on edistetty Isä-hankkeen ohjaajien integroitumisella piirien työyhteisöihin. He ovat osa piirien lapsi-, nuoriso- ja perhetoiminnan tiimiä, jolloin kehitettävästä isätoiminnasta tulee luonnollinen osa piirien tekemästä yhdistystyöstä nopeasti ja tehokkaasti. Näin on myös saatu yhdistysten isätoimintaan tukea ja pidettyä yllä isä-teemaa.

Isä-hankkeesta saatuja kokemuksia ja siinä kehitettyjä toimintamalleja on esitelty eri tapahtumissa, joissa sekä asiakkaat että alan ammattilaiset ovat saaneet tietoa isätoiminnan eri mahdollisuuksista sekä valtakunnallisesti että alueellisesti

Käytännön toimet juurtumisen toteutumiseksi

- Isä-lapsitoimintaa levitettiin paikallisyhdistyksiin järjestämällä mm. n. 40 seututapaamista. Apuna käytettiin Isä-lapsitoiminnan opasta, jota toimitettiin jokaiselle n. 550 MLL:n paikallisyhdistykselle ja kaikkiin piireihin. Lisäksi tuettiin käytännössä ja taloudellisesti yhdistysten järjestämiä tapahtumia.
- Kainuun sosiaali- ja terveyshuollon kuntayhtymän kanssa toteutettiin heidän työntekijöilleen koulutusprosessi tasavertaisesta vanhemmuudesta. Perhevalmennuksen järjestämisen tueksi laadittiin opas.
- Puolustusvoimien sisäiseen käyttöön laadittiin koulutuspaketit kyselypohjineen varusmiehille ja heidän kouluttajilleen. Toiminnan integroitumista vakituiseksi työksi sosiaalikuraattorien työhön edistettiin puolustusvoimien sosiaalialan päivillä. Lisäksi tuotettiin materiaali yhteistyökokemusten hyödyntämiseksi MLL:ssa.
- Yleisesti isätoiminnan edistämiseksi julkaistiin kaksi Isä-lehteä joissa on kattava kooste hankkeen kokemuksista ja tuloksista.

Isä-lapsitoiminnan juurtuminen MLL:n toimintaan

Isä-lapsitoiminnan kehittäminen nähdään tärkeäksi useimmissa MLL:n yhdistyksissä, piireissä sekä liittotasolla. ***Yhdistyskyselyn mukaan isä-lapsitoimintaa järjestävien varsinaissuomalaisten yhdistysten määrä on viisinkertaistunut Isä-hankkeen aikana!*** Yhdistyksistä yli puolet on järjestänyt ja jatkaa edelleen isä-lapsitoimintaa ja joka neljäs yhdistys suunnittelee isä-lapsitoiminnan käynnistämistä.

Isä-lapsitoiminnan käynnistyminen voi ottaa oman aikansa ennen kuin isät löytävät sen ja aktivoituvat tulemaan mukaan. On tärkeää saada toiminnalle näkyvyyttä, säännöllisyyttä ja

jatkuvuutta, jolloin isät voivat tulla mukaan silloin kun heille sopii. Toimintaa voidaan järjestää yhtä hyvin naisten kuin miestenkin vetämänä – tärkeintä on säilyttää rento ilmapiiri ja antaa tilaa isille ja lapsille tehdä asioita heille luontevalla tavalla. Loppuarvioinnin kyselyyn osallistuneista isistä muutamit (13 %) ovat toimineet isä-lapsitoiminnan vetäjinä ja 14 vastaajaa (31 %) saattaisi harkita vetäjäksi ryhtymistä. Puolet isistä ei ole vielä halukkaita ottamaan toiminnanvetäjän roolia.

Työtä isä-lapsitoiminnan levittämiseksi tarvitaan Isä-hankkeen jälkeenkin. Yhdistyksissä nähdään tärkeäksi asiantuntijoiden neuvojen saaminen ja kokeneiden toimijoiden käytännön apu toiminnan järjestämisessä ja juurruttamisessa yhdistystoimintaan. Isä-hankkeessa tuotettu käytännönläheinen ohjemateriaali vastaa osaltaan näihin tarpeisiin. Yhdistykset tarvitsevat myös asiantuntevaa tukea toiminnan markkinointiin.

Isä-lapsitoiminta vetää mukaan isiä, jotka haluavat toimia lastensa kanssa ja ovat kiinnostuneita lastensa harrastuksista. Isä-lapsitoiminta rikastaa perheenisien ja lasten yhdessäoloa merkittävästi: isät eivät ole vain kiinnostuneita lasten harrastuksista ja toimi heidän kyyditsijöinä, vaan isä-lapsitoiminta avaa uudenlaisia mahdollisuuksia isien ja lasten yhteiseen toimintaan. Tällä on havaittu olevan suuri merkitys lapsille. Toiminta on avointa kaikille isille, mutta aktiiviset isät kokevat sen helpommin omakseen. Isä-lapsitoiminnan haasteena onkin tavoittaa piiriinsä niitä isiä, joilla on enemmän vaikeuksia toimia isän roolissaan.

Kyselyn mukaan isä-lapsitoimintaan osallistuneista isistä valtaosa on 30-50 -vuotiaita ja heidän keski-ikänsä on 38 vuotta. Isä- kyselyyn osallistuneista isistä 72 % on osallistunut isä-lapsitoimintaan alle kouluikäisen lapsen kanssa ja 42 % alakouluikäisen (7-12 -v.) lapsen kanssa ja yksi vastaaja yli 12-vuotiaan kanssa. Valtaosa

kyselyyn vastanneista isistä asuu ydinperheessä, muutamat uusperheessä ja pari isää yhden vanhemman perheessä. Valtaosa heistä on työssäkäyviä.

Kyselyyn vastanneista isistä yli puolet on osallistunut isä-lapsitoimintaan aktiivisesti, vähintään viisi kertaa, ja joka viides muutaman kerran. Kyselyn mukaan yleisimpiä toimintamuotoja ovat isä-lapsikerhot, retket ja leirit, jotka ovat tuttuja joka toiselle isälle. Isien ja lasten kahvilassa on käynyt joka viides isä. Lähes jokainen toimintaan osallistunut isä on valmis suosittelemaan isä-lapsitoimintaa muillekin isille.

Hankkeessa kehitetyt ja levitetyt isä-lapsitoiminnanmuodot ovat kokonaisuudessaan olleet onnistuneita ja tarkoituksenmukaisia. Hanketyön jälkeen ei ole nähtävissä tarvetta suunnanmuutoksille, vaan tehty työ voi kantaa hedelmää pitkälle tulevaisuuteen ja laajentaa MLL:n merkitystä ja imagoa koko perheen yhdistyksenä.

Useissa yhdistyksissä on käynnistetty ja kehitetty isä-lapsitoimintaa Isä-hankkeen aikana. Hanke on jakanut tietoa, antanut tukea ja tuottanut materiaalia, joka konkreettisesti tukee isä-lapsitoiminnan toteuttamista, kehittämistä ja uusien toimintamuotojen käynnistämistä yhdistyksissä paikallisesti ja seudullisesti.

Isä-hanke on tuottanut tietoa isien ja lasten saamista kokemuksista isä-lapsitoiminnassa, mikä osaltaan tukee toiminnan kehittämistä asiakaslähtöisellä tavalla. Toiminnassa keskeisenä kysymyksenä on edelleen isä-lapsitoiminnan käynnistäminen ja lisääminen alueellisesti ja paikallisesti niin, että toiminnalle saadaan kattavuutta, jatkuvuutta ja tunnettuutta yhdistyskentälle. Isä-lapsitoimintaa voidaan käynnistää yhtä hyvin naisten kuin miestenkin vetämänä, joten vapaaehtoisten isien saaminen mukaan toiminnan vetäjiksi ei ole kynnyksikysymys toiminnan jatkuvuudelle.

Hankkeen toimijoiden näkemyksen mukaan isä-lapsitoimintaa on hyvä jatkaa ja juurruttaa osana MLL:n perhekeskustyötä. Useissa piireissä on tahtoa tukea yhdistyksiä isä-lapsitoiminnan järjestämisessä. Piirit voivat ottaa isä-lapsitoiminnan käynnistämisvaiheessa myös konkreettista vetovastuuta isä-lapsileirien järjestämisessä ja huolehtia joistakin käytännön asioista. Isä-lapsitoiminnan kehittäminen nähdään kuuluvaksi piireissä perhekeskustoiminnan koordinaattorien tehtäväkuvaan.

MLL:n piireissä nähdään, että isä-lapsitoiminnan kehittämiseksi tarvitaan asiantuntijapiiriä, joka huolehtii toiminnan kehittämisestä valtakunnallisesti. Toiminnan koordinaatio voisi rakentua Varsinais-Suomen piirissä luontevasti sen asiantuntemuksen pohjalle, mitä hanketyössä on saavutettu. Toisaalta nähdään hyvänä vaihtoehtona, että toiminnan valtakunnallisesta kehittämisestä vastaisi keskusjärjestö, sillä se koordinoi myös perhekeskustoimintaa. Joka tapauksessa koordinaatiokysymys tulisi ratkaista niin, että isä-lapsitoiminnan kehittämiseksi saadaan sen edellyttämää resurssia pitkäjänteisesti.

Isä-lapsitoiminta on nostettu yhdeksi keskeiseksi kehittämisen teemaksi MLL:n strategiassa, mikä on merkittävä saavutus Isä-hankkeen näkökulmasta ja lupaus toiminnan kehittämistyön jatkumiselle. Isä-lapsitoiminnan juurtumisen kannalta on tärkeää, että isä-lapsitoiminta löytää sijansa MLL:n perhekeskustoiminnassa.

Perhevalmennuksien isäkertojen tulevaisuus

Isä-hankkeen jälkeen perhevalmennusten isäkertoja voidaan jatkaa kunnille ja kuntayhtymille myytävänä palveluna. MLL:n piireissä nähdään, että isävalmennuksen järjestämiseen on tärkeää panostaa omassa piirissä ja osittain siihen löytyy piireistä myös

sitoutumista. MLL:n piirien näkökulmasta perhevalmennuksen isäkertojen aloittaminen tai jatkaminen edellyttää ensisijaisesti laajaa markkinointia, erityisasiantuntemusta, työnkuvien selkeyttämistä sekä lisäresursseja. Lisäksi piireissä nähdään oleelliseksi, että toimintaan palkataan oma isä-ohjaaja. Toiminnan laajentamiseen ja lisärahoituksen saamiseen ei ole varmuutta hanketoiminnan päättyessä.

Perhevalmennuksen isäkertoja voidaan järjestää piirien vetämänä isätyöntekijöiden, ammatillisten tukihenkilöiden, vapaaehtoisten isien ja perhekeskustoiminnan koordinaattorien toteuttamana. Uusien työmuotojen ja vastuualueiden sisällyttäminen ammattilaisten toimenkuviin tuo haasteensa ja uhkana on toimenkuvien liiallinen pirstaloituminen. Säännöllisesti toistuvien perhevalmennusten vetäminen vaatii vankkaa sitoutumista ja kiinteää yhteistyötä neuvolan kanssa, joten vetäjän rooli voi olla vapaaehtoiselle isälle liian suuri palanen hallittavaksi. Perhevalmennuksen isäkerroista on kuitenkin saatu hyviä kokemuksia myös vapaaehtoisen vetämänä.

Periaatteessa perhevalmennuksen ideaa voidaan sisällyttää muihin toimintamuotoihin MLL:n yhdistyskentässä. Turun ja Raision alueella perhevalmennuksen isäkertojen sijasta on järjestetty pienten lasten ja isien isä-lapsi-iltoja kerran kuukaudessa. Toimintaa järjestetään vaihtelevasti erilaisissa teemoissa. Toimintaa on markkinoitu neuvolan perhevalmennuksen ja päiväkotien kautta, jolloin mukaan on saatu laajempi osallistujajoukko kuin aikaisemmin järjestetyillä perhevalmennuksen isäkerroilla.

Ammattihenkilöstön pilottikoulutuksen hyödyntäminen

Koulutusmallin sisältämää ammattihenkilöstökyselyä voidaan jatkossa hyödyntää MLL:n valtakunnallisen Vahvuutta

vanhemmuuteen -hankkeen koulutuksessa, jonka koulutusmalli pohjautuu mentalisaatioteoriaan, samoin kuin Isä-hankkeen ammattihenkilöstön koulutusmalli.

Puolustusvoimayhteistyön jatkuminen ja sen haasteet

Keskeisenä haasteena MLL:n ja puolustusvoimien yhteistyössä on yhdistää kaksi erilaista toimintakulttuuria. Hankkeen aikana kulttuurierot eivät nousseet yhteistyön esteeksi, sillä MLL:n edustaja oli hyvin perehtynyt varusmieskoulutukseen.

Hankkeen aikaista puolustusvoimayhteistyötä hiottiin melko pitkään, joten jatkossa mahdollisesti käynnistyvä toiminta ei synny hetkessä: sitä täytyy valmistella huolella ja siihen tulee varata resursseja. Haasteena on myös se, että mikäli toiminnassa on mukana ulkopuolinen toimija, se vaatii resursseja myös varuskunnan toimijoilta. Puolustusvoimien henkilöstö ei ole välttämättä motivoitunutta panostamaan toimintaan, joka ei suoranaisesti kuulu omaan työhön. Toisaalta puolustusvoimissa nähdään, että ulkopuolinen toimija tuo mukanaan valmiiksi mietityn teeman ja toimintasisällön, jonka pohtiminen ja työstäminen ei vaadi suurta panostusta puolustusvoimilta.

Mikäli toimintaa jatketaan jossain muodossa myöhemmin, olisi koulutusten ja tapahtumien sisältötoiveet syytä kerätä suoraan varusmiehiltä tai puolustusvoimista. Kouluttajiksi kaivataan jatkossakin henkilöitä, joilla on taito saada kontakti nuoreen. Koulutuksessa sopivan ajankohdan löytäminen on tärkeää, sillä sen ei tulisi haitata varusmieskoulutuksen tavoitteiden toteutumista. Tapahtumat on hyvä sijoittaa varusmiesten vapaa-aikaan, mutta tällöin osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistujien mukaan saaminen edellyttää todennäköisesti runsaasti mainostamista ja motivoimista.

Ajankohdat on hyvä sopia hyvissä ajoin ennakkoon.

Nelivuotisen hankkeen aikana toimintamallia ei kuitenkaan ole pystytty juurruttamaan. Juurtuminen olisi edellyttänyt toimintamallin onnistunutta sisäänajoa puolustusvoimien pääesikunnan kautta. Prosessin etenemisen epävarmuutta ei pystytty tunnistamaan ajoissa Isä-hankkeen aikana.

Puolustusvoimayhteistyössä tuotettua materiaalia varusmiesten ja henkilökunnan kyselyistä sekä niiden pohjalta laadituista koulutuksista voidaan hyödyntää edelleen MLL:n muussa terveystieteessä esimerkiksi yläkouluissa ja lukioissa sekä puolustusvoimissa.

9. HANKKEEN TULOSTEN JA LUPAAVIEN KÄYTÄNTÖJEN HYÖDYNTÄMINEN LAAJEMMIN

Hankkeen onnistunut kehittämistyö isä-lapsitoiminnassa yhdessä MLL:n paikallisyhdistysten kanssa avaa uusia näkökulmia myös MLL:n perhekeskustoiminnan kehittämiseen. Miten liiton perhekeskustoiminta olisi jatkossakin houkuttelevaa toimintaa ja että siihen osallistuisivat laajasti kaikki kansalaiset esim. sosioekonomiseen asemaan tai kulttuuriseen taustaan katsomatta? Isä-lapsitoiminnan kasvava suosio MLL:ssa todennäköisesti lisää isien osallistumista paikallisyhdistysten toimintaan. Se voi tuoda tullessaan myös uusia ideoita ja ajatuksia koko liiton toimintaan ja kulttuuriin.

Kyselyä, joka toteutettiin toukokuussa 2012 Kainuun maakunta-kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille voi hyödyntää jatkossakin taustatietona. Tuloksista ilmenee esim. millaisena henkilöstö itse kokee isän ammatillisen kohtaamisen ja valmiutensa siihen. Lisäksi se kartoittaa, onko isän ja äidin

kohtaamisessa eroja, sekä selvittää, onko olemassa yhteyksiä, jotka yleisesti näyttävät helpottavan tai hankaloittavan isän kohtaamista.

Varusmiesten hyvinvoinnista ja palvelusajasta toteutettu kyselyä, johon vastasi yli 1500 varusmiestä, voisi hyödyntää hankkeen jälkeen laajastikin. Sen tuottamaa tietoa nuorten miesten näkemyksistä omasta itsestä, miten he kokevat tuen saamisen läheisiltä, ajatuksista parisuhteesta, palvelusajasta ja ryhmähengestä sekä kokemuksista palkatun henkilöstön toiminnasta voisi käyttää monissa työmuotojen kehittämisissä niin puolustusvoimissa, kuntien palveluissa kuin järjestökentälläkin. Olisi hyvä pohtia miten saadaan MLL:ssa yhteistyön kokemukset hyödynnetyksi tarpeeksi laajasti; saadaanko innovoiduksi esim. uusia nuorisotyön muotoja ja miten kyselyjen tuloksia voidaan hyödyntää nykyisissä työmuodoissa?

10. HANKKEEN KESKEISIN ANTI

Hankkeen keskeinen toimintamuoto oli jatkuvuuden ja juurtumisen kannalta isä-lapsitoiminta. Hankkeen keskeisinä vaikutuksina voidaan pitää toimintamalleja ja materiaaleja, joiden avulla mahdollistetaan isille vertaistukea ja mahdollisuus verkostoitua sekä luotu mielekästä toimintaa isille lasten ja muiden isien kanssa.

Piirivetoisella toiminnalla saadaan luotua tiivis yhteistyö ja kommunikaatio paikallisyhdistyksiin. Hankkeen avulla on myös lisätty piirien välistä yhteistyötä ja toisten piirien toiminnan tuntemista. Isä-hankkeen myötä jatkossa on helpompi toteuttaa yhteistä piirivetoista hanketta. Yhden piirin alueella toteutettu toiminta ei välttämättä sovellu muiden alueiden toimintakulttuuriin. Ja haasteena piirivetoisessa hankkeessa voi olla, että toimintamallit eivät välttämättä etene liiton strategiatasolle eli toiminnan liittäminen koko MLL:n toimintaan voi olla haasteellista. Hanketyön haasteet ovat

kuitenkin yleisesti samanlaiset riippumatta siitä, mikä taho on vetovastuussa.

Ammattihenkilöstön koulutus sopi teemallisesti hyvin MLL:n linjaan, koska liitossa ollaan kehittämässä asiakastapaamisiin soveltuvaa koulutusta ammattihenkilöille, jota piirit voivat tulevaisuudessa myydä kunnille. Kuitenkaan kaikilla piireillä ei ole samoja edellytyksiä kehittää ja tarjota koulutusta. Täten on perusteltua, että tietyt piirit ottavat vastuuta koulutuksen tarjonnasta ja keskusjärjestö tukee näitä piirejä. Perhevalmennuksen isäkerrat vaativat erityisasiantuntemusta, joten kaikissa piireissä tähän ei ole välttämättä mahdollisuuksia ja perhevalmennuksen tuntemusta ja neuvolayhteistyötä tulisikin syventää eri piireissä. Perhevalmennukseen ja perheryhmiin liittyvät asiat liittyvät jatkossa luontevasti MLL:n valtakunnallinen Vahvuutta Vanhemmuuteen – hankkeeseen.

Puolustusvoimayhteistyön keskeisenä haasteena oli se, että se ei kuulu MLL:n ydintehtäviin. Piireissä toiminta koettiin yleisesti mielenkiintoiseksi, mutta osin omaan toimintaan kuulumattomaksi. Mutta koulutusmallilla

nähdään olevan hyödynnettävyyttä muussakin MLL:n koulutuksessa.

Isä-hankkeen aikainen toiminta on ollut onnistunutta ja järjestettyä toimintaa on arvostettu. Esimerkiksi toimintaan osallistuneet isät ovat kokeneet toiminnan mielekkäänä ja se on vahvistanut isyyttä ja tasavertaista vanhemmuutta. Varsinkin isä-lapsitoiminta on luonteeltaan verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä tukevaa. Se luo isille mahdollisuuksia osin irrottautua työelämän ja arjen paineista ja omistautua vanhemmuuteen.

Tyytyväisyys hankkeen aikaiseen toimintaan ei ole tae toiminnan juurtumiselle, joten juurruttamistyötä ollaan edelleen jatkamassa vuonna 2014. Toimintamuodot ovat sovitettavissa osaksi MLL:n työntekijöiden toimenkuvia. Hankkeen aikana tehtyjä tuotoksia ja mallinnuksia voidaan hyödyntää laajemminkin osana MLL:n hanke- ja kehittämistoimintaa.

LIITTEET

1. MLL:n piirivetoinen kumppanuushanketoiminta (MLL:n Isä-hanke 2014)
2. Isä-hankkeen loppuarviointi (Sosiaalikehitys Oy, 2013)
3. Isä-hankkeen väliarviointi (Sosiaalikehitys Oy, 2011)
4. Vauvaperheiden isien näkemyksiä sosiaalisesta tuesta (Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen selvitys, 2012)
5. ISÄ – lehti 1 (Isä-hankkeen tiedotuslehti 2012)
6. ISÄ – lehti 2 (Isä-hankkeen tiedotuslehti 2013)
7. Isä-lapsitoiminnan opas. (MLL:n Isä-hanke 2013)
8. Opas perhevalmennuksien isäkokoontumisten ohjaajalle. – Raportti Kainuun perhevalmennusten yhteydessä kehitetyistä isäkokoontumisista. (MLL:n Isä-hanke 2013)
9. Hyvinvointia ja arjenhallintaa varusmiehille. – Raportti Isä-hankkeen ja puolustusvoimien yhteistyöstä. (MLL:n Isä-hanke 2013)
10. Varusmiesten kyselyn tulokset hyvinvoinnista ja palvelusajasta (MLL:n Isä-hanke 2013)
11. Kainuun maakunta-kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille teetetyn kyselyn tulokset (MLL:n Isä-hanke 2012)

Isä-hanke oli neljän MLL:n piirin yhteishanke, jonka tavoitteena oli tukea tasavertaista vanhemmuutta sekä isän roolia kasvattajana ja parisuhteen toisen osapuolena. Hankkeen tarkoituksena oli vahvistaa isyyden osa-alueita sekä mahdollistaa isien osallistuminen MLL:n toimintaan. Hanke oli RAY:n rahoittamaa 2010–2013.

Lisätietoja:

Juhani Rantanen
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri
Perhetalo Heideken
Sepänkatu 3, 20700 Turku
p. 0405494326
juhani.rantanen@mll.fi